

Dnr
2006:2230

Ämnesprovet 2006 i engelska i grundskolans åk 9 och specialskolans åk 10

Skolverket

Förord

Ämnesproven i engelska för skolår 9 är obligatoriska och ingår i det nationella provsystemet. Syftet med proven är att de ska konkretisera kursplanens mål, samtidigt som de ska vara ett stöd för läraren i betygsättningen och därigenom verka för en likvärdig betygsättning över landet.

Resultaten från ämnesproven ger en nationell bild av kunskapsläget hos eleverna i slutet av grundskolan och utgör därmed ett av flera mått på måluppfyllelsen i svensk skola. I denna rapport redovisas en bild utifrån elevlösningar och lärarenkäter som skickats in till Enheten för språk och litteratur/Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet. Parallellt på Skolverkets hemsida finns också en statistisk rapport om provresultaten i hela landet.

Syftet med denna rapport om ämnesproven år 2006 är att ge en återrapporering till de lärare som har genomfört proven samt att i någon mån fördjupa ett didaktiskt resonemang kring en eller flera uppgifter i provet.

Tommy Lagergren
T.f. enhetschef

Karin Hector-Stahre
Undervisningsråd

Ämnesprovet i engelska för årskurs nio, 2006

Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet

Carina Olsson

I Skolverkets rapport om 2006 års ämnesprov i svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik för årskurs 9 görs en sammanfattande beskrivning av resultaten i de olika ämnena utifrån en totalinsamling för ca 110 000 elever. Där finns uppgifter om bortfall på de olika provdelarna och resultat i form av provbetyg i svenska och svenska som andraspråk uppdelat på flickor och pojkar men även uppdelat på elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund. Rapporten finns på Skolverkets hemsida:

<http://www.skolverket.se/> > Nationellt provsystem > Nationella prov > Resultat

I denna rapport beskrivs och kommenteras ämnesprovet i engelska bl.a. vad gäller syfte, innehåll, förberedelser, anpassning av provet, lärar- och elevsynpunkter samt vissa resultat, dels från de drygt 800 provhäften och resultatprofiler som skickats till provprojektet vid Göteborgs universitet dels från Skolverkets totalinsamling.

Äp 9 engelska

Ämnesprovet i engelska grundar sig på kursplanens kommunikativa, funktionella och interkulturella språksyn. Provet ska bidra till bedömningen av den allmänna språkfärdighet som eleverna har tillägnat sig i och utanför skolan. Olika slags uppgifter med variation vad gäller innehåll, format och svårighetsgrad ges för att så många elever som möjligt ska få visa så mycket som möjligt av sin språkförmåga.

När betyg ska sättas i slutet av grundskolan sker det i relation till Mål att uppnå samt nationellt fastställda betygskriterier. Det nationella provet är ett viktigt komplement till lärarens kontinuerliga bedömning. Det som fokuseras i engelskprovet är elevernas förmåga att förstå det de hör och läser samt deras förmåga att göra sig förstådda i tal och skrift, dvs. såväl receptiv som interaktiv och produktiv språkförmåga bedöms.¹ I de flesta uppgifterna prövas elevernas förmåga på ett integrerat sätt – eleverna måste både förstå och göra sig förstådda.

Äp 9 engelska, 2006

Det övergripande temat för 2006 års prov var Good Times, Bad Times, vilket låg till grund för valet av innehåll i texter och inspelningar samt ämnen för de interaktiva/produktiva uppgifterna. I materialet kom eleverna i kontakt med företeelser, händelser och upplevelser i Amerika (Colorado, Hawaii), Asien (Indien), Australien samt Europa (Wales). De fick ta del av och uttrycka sig kring olika levnadsvillkor och livsstilar, relationer mellan länder, mellan människor, mellan människor och

¹ Rubriceringen av de olika delproven, *oral interaction and production, receptive skills* samt *written production*, knyter an till Europarådets *Common European Framework of Reference for Languages*.
www.coe.int/lang > Policy Instruments

djur etc. Materialet innehöll frågor om exempelvis ungas utveckling och utbildning, ålders- och könsskillnader, teknik, miljö och hälsa.

Lärarsynpunkter om provet i sin helhet

De flesta av de 1 265 lärarenkäter som skickats till provinstitutionen var individuellt ifyllda, men från många skolor hade man skickat en gemensam enkät. 94 procent kom från grundskolor, övriga från grundläggande vuxenutbildning, specialskolor, friskolor samt gymnasieenheter med individuellt program.

Provet som helhet togs emot mycket positivt av lärarna. I mer än 95 procent av enkäterna framfördes följande synpunkter: provet var bra/ganska bra, det speglade kursplanen i mycket eller ganska stor utsträckning, man hade nytta av bedömningsanvisningarna och resultaten stämde mycket väl eller ganska väl med den egna bedömningen. 27 respektive 64 procent tyckte att de hade stöd av provet i stor respektive ganska stor utsträckning när de skulle sätta slutbetyg.

De allra flesta bedömde kravgränserna för respektive betygsnivå som rimliga (Part A – 90 procent, Part B – 67 procent, Part C – 82 procent). Några ansåg gränserna vara för låga medan endast enstaka lärare uttryckte att bedömningen var för sträng. Det är framför allt gränsen för betyget G som kritiseras, där 9 (Part A) respektive 33 (Part B) och 17 (Part C) procent anser att kraven är för lågt ställda. Man var alltså, liksom tidigare år, minst nöjd med G-gränsen i den receptiva delen, Part B. I detta sammanhang kan dock nämnas att G-gränsen tycks vara svårare att nå i Part B än i de båda andra delarna. Det har t.ex. de senaste sex åren varit fler som inte nått målen i Part B (7-9 procent), jämfört med de två övriga delproven (3-5 procent). I 2006 års prov var det 4 respektive 6 procent av eleverna som inte fick godkänt på den muntliga respektive skriftliga uppgiften, medan 8 procent inte nådde godkäntgränsen på den receptiva delen, Part B. Ytterligare lärarsynpunkter redovisas och kommenteras i de följande avsnitten.

Elevsynpunkter

De olika uppgifterna i provet har varit föremål för omfattande utprövningar och hundratals elever har lämnat synpunkter på innehåll, svårighetsgrad, tidsåtgång m.m. Dessa synpunkter ligger till grund för hur det slutliga provet ser ut och det finns goda skäl att tro att uppgifterna fungerat för de allra flesta elever. Detta är också det intryck som framkommer i informella kontakter med skolor och lärare. Någon elevenkät ingick av tidsskäl inte i Äp 9, men lärarna besvarade en fråga om hur de uppfattat elevernas reaktioner på provet. De allra flesta angav att dessa varit positiva (52 procent) eller neutrala (43 procent). I de öppna kommentarerna påpekar dock en del lärare att eleverna uttryckt en känsla av oro inför provet och stress under genomförandet, speciellt under hörförståelsedelen. (Se också s. 8.)

Information till eleverna före provets genomförande

Inför de nationella proven kan eleverna inte förbereda sig genom att läsa på/repetera ett visst stoff utan det handlar om att på ett standardiserat och kanske lite ovanligt sätt visa sin allmänna språkfärdighet – vid ett par tidsbegränsade tillfällen. Eleverna kan vid genomförandet påverkas negativt av att de är obekanta med eller

känner sig ängsliga inför provets syfte, utformning eller bedömningsprinciper. För att motverka detta finns relativt omfattande information som de bör få ta del av i förväg.

Ett brev ställt till elever (och föräldrar) distribuerades liksom tidigare till skolorna i början av läsåret. Här beskrevs syftet med och innehållet i alla tre ämnesproven. För mer information om engelskprovet hänvisades till provprojektets hemsida² där man t.ex. kan läsa om grundläggande principer för nationella prov i språk samt ta del av exempel på uppgifter från tidigare Äp 9. I häftet Lärarinformation för engelska fanns information som eleverna skulle få före genomförandet, dels generella instruktioner för provet i sin helhet, dels specifika sådana för respektive delprov. Eleverna skulle påminnas om kursplanens mål och kriterier för de förmågor som bedöms i respektive del. För de interaktiva/produktiva delarna skulle de få ta del av de faktorer som ligger till grund för bedömningen. Exempel på vissa provtyper bifogades också.

I 95 procent av enkäterna uppgav lärarna att de hade haft stor/viss nytta av de bifogade exemplen på provtyper i den receptiva delen, *Part B*. 63 procent uppgav att de hade tagit del av det nätutlagda materialet och lika många angav att alla eller vissa av deras elever också hade gjort det. En stadig ökning av denna siffra har noterats sedan 2003, då den låg på 34 procent. Många lärare lämnade mycket positiva kommentarer om nätexemplen och menade att de bidrar till att minska oron inför det riktiga provet och en del påpekade att de ger en bättre bild av svårighetsnivån i provet än vad de ovan nämnda exemplen på provtyper i lärmaterialet gör. Det nätutlagda materialet samt det faktum att det numera finns flera prov som ej omfattas av sekretess gör att det finns många möjligheter att bekanta sig med utformningen av Äp 9 engelska. Flera lärare skriver också att de använder dessa tidigare givna prov för förberedelse.

De många kontakter provgruppen har med lärare ger intryck av att elever i ökande grad får information om provets upplägg och hjälp med att förbereda sig. Detta är naturligtvis positivt då eleverna, genom att de känner sig trygga med uppgiftstyper etc., ges möjlighet att verkligen visa så mycket som möjligt av sin förmåga i engelska. Det är därför väsentligt att samtliga elever får ta del av den information som finns, inte minst med tanke på den aktuella diskussionen om likvärdighet. Särskilt angeläget är det att eleverna har förstått syftena med provet. Dock är det naturligtvis viktigt att inte alltför mycket tid och kraft ägnas åt provförberedelser, bl.a. därför att alla mål faktiskt inte provas i ett nationellt prov.

Anpassning

Många frågor som lärare och ibland föräldrar ställer till provinstitutionen och till Skolverket handlar om anpassning. Vanliga undringar är huruvida man får läsa upp läsförståelsetexterna för vissa elever och om elever får skriva sina svar/texter på dator. Stöd för hantering av dessa frågor finns i Skolverkets text om anpassning, som också återges i lärmaterialet för provet tillsammans med förslag på åtgärder som kan vara särskilt relevanta för provet i engelska. I Skolverkets skrift "Nationel-

² www.ped.gu.se/sol/nafs.htm

la prov – frågor och svar”³ finns ytterligare kommentarer samt en diskussion om anpassning i relation till likvärdig bedömning. Även i rapporten om 2005 års prov (s.5-6) förs en mer fördjupad diskussion om dessa frågor (se www.skolverket.se/sb/d/306/a/1881).

I drygt hälften av enkäterna för provet 2006 uppgav lärarna att någon typ av anpassning gjorts för vissa elever. 80 procent av dessa gav längre tid åt en del elever medan 6-10 procent angav något av följande alternativ: användning av hörlurar vid avlyssningen, uppläsning av text/frågor, skrivande på dator eller genomförande av provet enskilt/i liten grupp.

Fokus muntlig interaktion/produktion – Part A

Eleverna skulle i denna del, enligt en given modell, tala och samtala kring egna och andras tankar och uppfattningar om vardagliga och aktuella frågor utifrån modellen *What's On Your Mind?*. De föreslagna ämnena varierade i innehåll och svårighetsgrad och berörde exempelvis såväl vardagslivets glädjeämnen som frågor om livsstilar, jämlikhet, konflikter och utanförskap. Exempel på citat som eleverna skulle reflektera och diskutera kring i *Part A*:

One of my friends is writing stupid things on a chat site about another friend.

I arrived in this country five years ago and I have never visited a Swedish family.

Car owners should pay higher taxes than others. They're harming the environment.

Shops should not sell clothes, toys etc. that are produced by children.

Let's face it. Men and women think totally differently.

Vad tyckte lärarna om Part A och hur blev resultatet?

Liksom tidigare år var lärarna mycket positiva till den muntliga uppgiften som helhet. 98 procent tyckte att ämnet var bra/acceptabelt och att genomförandet fungerade bra/ganska bra. 92 procent menade att uppgiftens svårighetsgrad var lagom (88 procent) eller lätt (4 procent). 90 procent menar att de kommenterade och bedömda exempelsamtalen var till god eller viss hjälp.

I sina öppna kommentarer framhåller lärarna elevernas positiva reaktioner och att eleverna tycker att det är roligt att tala på engelska. Samtalen blev ofta längre än planerat då eleverna hade så mycket att samtala om, även om inte alla föreslagna ämnen/ diskussionsfrågor var lika populära.

75 procent av lärarna genomförde samtalen på lektionstid och många kommenterade det komplicerade i att ha ansvar för hela undervisningsgruppen samtidigt som man genomför proven. Hur man på några skolor gemensamt organiserat det hela kan man läsa om i rapporten för 2005 års prov (s. 7f) som finns på

www.skolverket.se/sb/d/306/a/1881 .

Endast 25 procent av lärarna valde att spela in alla samtal och ofta anges elevernas nervositet som skäl för att inte spela in. Starka argument för inspelning är naturligt-

³ www.skolverket.se > Publikationer

vis möjligheten till dokumentation och till medbedömning, vilken innebär större likvärdighet vid bedömningen.

Eleverna lyckas väl på denna del – mer än hälften får VG eller MVG och endast 4 procent når ej målen. Fler flickor får de högre betygen och något fler pojkar lyckas ej nå ett godkänt resultat. Elever med utländsk bakgrund får i provet totalt sett sämre resultat än elever med svensk bakgrund, men det är intressant att notera att en större andel av dem med utländsk bakgrund, speciellt flickorna, får MVG i denna muntliga del.

De elever som bedöms ej ha uppnått målen i den muntliga delen är ofta elever som inte kan yttra sig sammanhängande, som har bristande ordförråd och som inte visar vilja eller förmåga att bidra till samtalet genom att be om hjälp, fråga om, förklara på annat sätt när orden inte räcker till etc. Genom att eleven inte har strategier tar det stopp. De exempel som ges i provet för att illustrera det nedre skiktet av Godkänd är ofta prestationer av elever som trots stora brister i den språkliga förmågan ändå lyckas förmedla något och bidra till samtalet. (Se också s. 9.)

Fokus receptiv förmåga – Part B

Liksom 2005 tillhandahölls *Part B* i två olika men likvärdiga versioner – olika skolor fick olika versioner – detta för att motverka eventuella försök att sprida innehållet på ett otillbörligt sätt. Titlarna på vissa av uppgifterna skilde sig åt. Alternativa titlar markeras i det följande med snedstreck.

Kursplanen i engelska uttrycker att skolan ska sträva efter att eleverna utvecklar förmågan att läsa olika slags texter för olika syften – för upplevelser, information och kunskaper – och att de fördjupar sin förståelse av talad engelska i olika situationer och sammanhang. Detta konkretiseras i *Part B* genom att eleverna får arbeta med skiftande material, såväl personliga som mer informativa berättelser, artiklar och intervjuer, vardagliga dialoger, instruktioner, beskrivningar, faktatexter etc.

Innehåll i läsförståelsedelen, Part B 1, 2006

I den första uppgiften Croeso i Cymru! — Welcome to Wales fick eleverna arbeta med att söka fakta i autentiskt informationsmaterial. Olika lässtrategier och delar av den språkliga förmågan prövades i denna uppgift – t.ex. att använda rubriker och scanna text för att finna efterfrågad information. Eleverna skulle svara med egna kortare eller längre svar, enstaka ord, namn eller siffror.

Den andra uppgiften Chit-Chat/Talking Together innebar att eleverna skulle visa att de förstått några korta, vardagsnära dialoger genom att skriva det ord som tagits bort i respektive dialog (s.k. One Word Gaps). Förutom läsförståelse prövas elevernas behärskning av ord och fraser/idiomatiska uttryck samt även deras språkliga säkerhet då de ifyllda orden skulle vara formellt korrekta för att ge full poäng.

Därefter följde Reach for the Sky – en längre, autentisk berättelse från Colorado, USA. Uppgiften gick ut på att svara på frågor om såväl helheter som detaljer och att dra slutsatser av det lästa, ibland även utöver det som uttrycks explicit i texten, s.k. inferens.

I den avslutande The Terrible Iniki skulle eleverna läsa en autentisk, språkligt relativt avancerad artikel om en våldsam storm och dess följder på en hawaiisk ö. De skulle visa att de förstått genom att avgöra vilka ord som utelämnats i texten.

Innehåll i hörförståelsedelen, Part B 2, 2006

Hörförståelsedelen bestod av tre olika uppgifter. Olika varianter av brittisk, amerikansk, sydafrikansk/indisk samt australiensisk engelska förekom.

I den inledande *What's It All About? / What's Going On?* fick eleverna visa sin förmåga att förstå helhet och sammanhang, dvs. lyssna globalt. De fick lyssna på tolv inspelade vardagsnära dialoger och visa sin förståelse genom att avgöra vad dessa handlade om. I denna s.k. multiple matching-uppgift skulle de koppla var och en av de tolv dialogerna till ett av tjugo givna alternativ. De fick lyssna endast en gång.

I den andra uppgiften *Loving and Losing/Joy and Sorrow* fick eleverna lyssna på en verklighetsbaserad intervju med en australiensisk elefantskötare. Eleverna skulle visa att de förstått såväl helheter som detaljer genom att formulera egna svar eller välja rätt svarsalternativ. De fick lyssna på intervjun två gånger.

Overheard avslutade lyssningsdelen och innebar att eleverna fick lyssna en gång på några korta radioinslag med varierat ämnesinnehåll. De skulle avgöra vad de handlade om genom att markera ett av fyra givna svarsalternativ.

Vad tyckte lärarna om Part B och hur blev resultatet?

Lärarna var överlag nöjda med de olika uppgifterna och deras svårighetsgrad. 98 procent menade att samtliga uppgifter var bra eller acceptabla. De allra flesta (70-84 procent) tyckte också att de var lagom svåra. Lättast ansåg man att de två första uppgifterna i *B 1* och den första uppgiften i *B 2* var. Detta var helt planerligt, då en grundläggande princip är att det ska finnas en svårighetsmässig progression såväl inom som mellan de olika uppgifterna i proven. Avsikten är att ge alla elever en chans att visa vad de kan, att alla elever ska kunna klara någon eller några frågor i respektive uppgift även om de som totalt sett inte nått så långt i ämnet.

Part B 1

Den första uppgiften i *B 1* brukar bedömas som den allra lättaste, men i detta prov ansåg lärarna att *Croeso i Cymru! — Welcome to Wales* var något svårare än den andra uppgiften *Chit-Chat / Talking Together*. Detta stämmer också med elevernas uppfattningar i samband med utprovningen av dessa två uppgifter. Att texten om Wales upplevdes som svår kanske kan förklaras av att den var informationstät, innehöll en del ovanliga namn, historiska fakta etc. Elever kan uppleva det som mödosamt att arbeta med den typen av uppgift medan arbetet med den efterföljande *One Word Gaps*-uppgiften, med korta vardagliga dialoger, kan kännas lättsammare. Att Wales-uppgiften ändå placerats först grundar sig i att utprovningar visat att den i realiteten var väsentligt lättare än *Chit-Chat/Talking Together*, vilket bekräftades i provet. Detta kan kanske i någon mån förklaras av det krav på språklig korrekthet som fanns i den sistnämnda, men framför allt av att en del elever är idiomatiskt och vokabulärt osäkra.

Lärarna och även eleverna i utprovningsgrupperna tyckte att de två sista läsförståelseuppgifterna var relativt svåra. Texterna var långa, helt autentiska och innehöll en hel del avancerade ord. I vissa frågor i *Reach for the Sky* skulle eleverna tolka texten och ibland också formulera egna, kortare eller längre svar. I *The Terrible Iniki* skulle eleverna avgöra vilket av fem, vissa något avancerade, ord som passade in i ett rela-

tivt komplicerat sammanhang. Det visade sig dock att eleverna klarade dessa två uppgifter bra, till och med bättre än *Chit-Chat / Talking Together*. Provets två sista uppgifter ingick även i 2003 års prov och resultaten var desamma.

Kommentarer om några frågor i Part B 1

Eleverna lyckades alltså mycket väl med de flesta frågorna i *Croeso i Cymru! — Welcome to Wales*, trots att de upplevt den som svår. Att hitta information om exempelvis telefonnummer, veckodagar och tider var inte svårt. De frågor som eleverna hade störst problem med var de som innebar att de skulle förstå och återge viss information om King Arthur's Labyrinth, om ways of finding out about the everyday life of a miner and his family samt finna namnen på foreign leaders who wanted to control the Welsh. Texttypen, med relativt komprimerat språk och en del avancerade ord, kan ha spelat in här.

I *Chit-Chat / Talking Together* var det de fyra sista luckorna som vållade störst problem speciellt den följande:

- Have you ever thought about _____ up tennis?
- No way, I plan to play for many more years!

Framför allt verkar eleverna ha haft svårt att komma på det rätta ordet, men de har också missat att skriva ordet i rätt form (giving). De tre övriga luckor som eleverna hade svårt med gällde orden/uttrycken doesn't matter, she works as a waitress/waiter och make up your mind.

I *Reach for the Sky* lyckades många elever väl med såväl flervalsfrågor som frågor med öppna svar. Svårast var en fråga (nr 6) som gällde ett språkligt och innehållsmässigt avancerat textavsnitt som eleverna skulle tolka för att kunna välja ett av fyra svarsalternativ. I de två sista frågorna kunde eleverna inte finna svaren direkt uttryckta i texten och dessa vållade också problem för en hel del elever. Det handlade om att utifrån textinnehållet i sin helhet dels dra slutsatsen att historien utspelade sig i USA och också att föreslå två möjliga förklaringar till att författaren givit artikeln titeln Reach for the Sky.

I *The Terrible Iniki* fanns luckor och svarsalternativ på olika svårighetsnivåer. Trots att detta var den sista uppgiften i läsförståelsedelen, finns det inget i det inskickade materialet som tyder på att eleverna har tröttnat och gett upp. Många elever har klarat uppgiften riktigt bra. Störst problem hade eleverna med att välja rätt ord i frågorna 4 och 11. Förmodligen är det inte de alternativa orden i sig (gradually, always, immediately, never, indefinitely respektive no, bad, paid, less, more) som har vållat problem utan snarare att de textavsnitt där de utelämnats var svårtolkade för många elever.

Part B 2

De tre hörförståelseuppgifterna var placerade i svårighetsmässig progression. Så rangordnade också lärarna uppgifterna svårighetsmässigt och så presterade eleverna. *What's It All About? / What's Going On?* var den lättaste i hela Part B. De två andra lyssningsuppgifterna var lite svårare. *Loving and Losing / Joy and Sorrow* var en längre uppgift och hade ett mer komplicerat innehåll samt både öppna och slutna (*multiple choice*) svarsformer men vållade ändå inte några stora problem. Eleverna

fick lyssna två gånger och gavs extra tid att kontrollera sina svar. Den svåraste hörförståelseuppgiften (den näst svåraste uppgiften i hela B-delen, efter *Chit-Chat / Talking Together*) var *Overheard*. Här mötte eleverna ett avancerat språk i autentiska nyhets- och reportageinslag som de fick höra endast en gång. De skulle lyssna på helheten och välja rätt alternativ bland fyra givna beskrivningar av innehållet. *Overheard* ingick även i 2003 års prov och resultaten för de båda elevgrupperna överensstämmer.

Kommentarer om några frågor i B 2

Eleverna hade inga större problem med att avgöra vad de olika dialogerna i *What's It All About? / What's Going On?* handlade om. Nästan alla elever förstod vilken dialog de skulle knyta till beskrivningen *Discussing a match*. Dialogen uttryckte inte explicit vad det hela handlade om, men här fick eleverna hjälp av ord och uttryck som *the final quarter; you can't win them all; a good game; spectators; defense; result*. Den dialog som var svårast att relatera till rätt beskrivning var *Playing a game*. Några lärare tyckte att elever, som inte har erfarenhet av det spel som det handlade om, missgynnades. Det är naturligtvis alltid så att elevers bakgrundskunskaper av olika slag spelar roll för förståelsen, men det fanns också ett antal ord och uttryck som kunde leda rätt även om man inte kände till spelet ifråga (*it's not fair; it's my turn; the dice; some people are so lucky*).

I den längre intervjun *Loving and Losing / Joy and Sorrow* har en stor majoritet av eleverna klarat av de sex *multiple choice*-frågorna, medan de frågor som krävde egenformulerade svar har vållat lite större problem. Det kan för en del elever vara en stor utmaning att både lyssna, läsa och skriva samtidigt. Några av frågorna förutsatte att eleverna hade förmåga att lyssna till och förstå längre, relativt komplicerade avsnitt och sedan sammanfatta i skrift. Lyssnande är en komplex receptiv process och därför är det viktigt att pröva denna förmåga på flera olika sätt.

Det är naturligtvis inte så att *multiple choice*-frågor automatiskt gör frågorna mer lättbesvarade. Många andra aspekter spelar in, t.ex. innehållets, textens och alternativens komplexitet och inte minst antalet lyssningar.⁴ Detta visade sig tydligt i den tredje uppgiften *Overheard* (avancerad text, en lyssning), där några frågor vållade problem för många elever. Det gällde t.ex. frågor som handlade om att pruta på priser (nr 3) och om monstervågor (nr 4, 5) och den sista frågan (nr 7) som relaterade till ett språkligt mycket avancerat inslag om teknisk utveckling.

Skillnader i resultat

Resultatet på B-delen skiljer sig något från resultaten i de båda övriga delarna (A, C). Fler elever når de högre betygsstegen i *Part B* men andelen elever som ej når målen är också större. Till skillnad från i *Part A* och *C* finns inga könsskillnader i *Part B* totalt sett. Även i varje enskild uppgift är resultaten likartade, med ett undantag. Märkbare skillnader mellan pojkars och flickors resultat fanns i flerval-suppgiften *Overheard*. Detta bekräftar tendenser i resultat från tidigare ämnesprov

⁴ Svårighetsgrad, progression och utfall i olika typer av hörförståelseuppgifter behandlas i en fördjupad studie utförd inom ramen för provprojektets forsknings- och utvecklingsplan: Börjesson, Lena (2006). *Bedömning av hörförståelse i engelska. En studie av nationella prov för tre nivåer.* (lena.borjesson@ped.gu.se , Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet)

och andra studier, nämligen att pojkar ofta lyckas bättre i uppgifter med slutna svarsformat, t.ex. *multiple choice*. Flickorna å sin sida brukar ofta få bättre resultat än pojkarna i längre läsuppgifter med egenproducerade svar.⁵ Dock finns ett samspel mellan innehåll och uppgiftstyp vilket gör att det är svårt att dra några entydiga slutsatser när det gäller detta. I *Reach for the Sky* i 2006 års ämnesprov finns t.ex. inga könsskillnader. Kanske har innehållet verkligen engagerat pojkarna och påverkat deras prestationer på ett positivt sätt. En analys av resultaten i dessa två uppgifter i 2003 års prov ger samma bild. Däremot är det i *Part B* stor skillnad i resultat för elever med svensk respektive utländsk bakgrund – klart färre elever med utländsk bakgrund når de högsta betygsstegen och fler elever i denna grupp har inte lyckats nå godkäntgränsen.

Elevsynpunkter om Part B

En grupp elever har skickat in sina spontana kommentarer efter att de arbetat med *Part B* och där framkommer något som en del lärare också rapporterat om, nämligen att deras elever upplevt att de inte riktigt ”hängt med” under hörförståelsen.

- *Speciellt den sista delen var svår, men det kan ha att göra med att man är trött efter allt skrivande på engelska.*
- *...för man börde inte vad dom sa ibland och så var det olika dialekter...*
- *...däremot var hörförståelsen lite svårare, det gick ganska fort, så jag hängde inte med så bra. Jag glömde att lyssna på CD:n ett par gånger.*
- *B 2 var svårare än B 1 därför att du inte kunde gå tillbaka och titta flera gånger...*

Så här sammanfattar en elev sina upplevelser:

- *Jag tyckte det var väldigt roligt faktiskt. Man får chansen att utmana sin kunskap i engelska. B 1 (läsa och förstå) var nog det som gick bäst. Det var ganska enkelt men man kände allvaret i det i alla fall. B 2 (Lyssna och förstå) var lite svårare. Jag förstod inte allt och en del ord var svåra att stava, även om man förstod vad det betydde.*

Eleverna uttrycker här det som ofta framkommer när det gäller hörförståelse – att de upplever talet som snabbt och otydligt, att de reagerar på att höra olika accenter, att de inte kan gå tillbaka till texten och läsa igen etc. Icke desto mindre är elever i den svenska skolan mycket bra på att förstå talad engelska och de lyckas oftast mycket väl med lyssningsuppgifterna i Äp 9. (Se ytterligare kommentarer sid. 10.)

Fokus skriftlig produktion – Part C

Skrivuppgiften hade en övergripande rubrik, *Hopes and Hardships*, och precis som tidigare år kunde eleverna välja mellan två ämnen, ett där de fick relativt mycket hjälp med strukturen och ett där de mera fritt kunde utforma sin text. Det förstnämnda, *A True Hero/True Heroes* innebar att eleverna skulle skriva om en eller flera människor som de beundrar och som skulle kunna betraktas som hjältar. Det andra ämnet, *Good Times and Bad Times* var mera allmänt. Eleverna skulle försöka beskriva såväl positiva som negativa situationer eller perioder i sina liv.

⁵ För att alla elever ska ges möjlighet att visa sin optimala receptiva förmåga finns i provet en variation av svarsformat. I rapporten om 2004 års ämnesprov beskrevs olika svarsformat i receptiva uppgifter.

Se www.skolverket.se/sb/d/306/a/1881

Då det kom till Skolverkets kännedom att delprovet spridits på nätet några dagar före provdagen, distribuerades den 20 mars ett brev till samtliga skolor med rekommendationen att i stället använda ersättningsprovets skriftliga del eller annat tidigare givet prov. I lärarenkäterna och även i våra informella kontakter med skolor/lärare visar det sig att många ändå använt det ordinarie provet, antingen för att man inte nåtts av informationen från Skolverket eller för att man inte fått några signaler om att eleverna på skolan fått kännedom om provdelen.

En hel del skolor har dock använt uppgifterna i ersättningsprovet, *A Changing World* och *A Great Change*, eller andra tidigare givna prov företrädesvis 2005 års *Part C* med ämnena *Simply the Best* och *People, Places and Passions...* 272 skolor uppger i de öppna kommentarerna att man använt ersättningsprovet, 146 att man använt annat/tidigare prov. Dessa siffror kan dock vara större då det inte i alla enkäter framgår vilket prov man använt. De synpunkter som redovisas nedan måste alltså tolkas med försiktighet. Dock väljer vi att redovisa dem då vi menar att de är relevanta eftersom uppgifterna i de olika proven liknar varandra mycket vad gäller utformning och inte minst svårighetsgrad. Eleveexemplen i de olika proven är naturligtvis valda, bedömda och kommenterade enligt samma mål, kriterier och bedömningsfaktorer.

Vad tyckte lärarna om Part C och hur blev resultatet?

I en tredjedel av enkäterna hade inga synpunkter på innehåll och svårighetsgrad lämnats med motiveringen att det ordinarie *Part C* ej använts. Av de drygt 800 lärare som faktiskt svarat på frågan om de båda ämnenas lämplighet, tyckte 95 procent att de var bra eller acceptabla. 90 procent tyckte att svårighetsgraden var lagom. 86 procent tyckte att skrivtiden var lagom lång, medan 12 procent tyckte att den var för kort. 57 respektive 40 procent tyckte att bedömningsexemplen var till god eller till viss hjälp.

Eleverna lyckades väl även i *Part C*, även om lärarna sammantaget bedömer att eleverna är något sämre på att uttrycka sig i skrift jämfört med att uttrycka sig i tal och samtal. Skillnader i resultat mellan olika elevgrupper visar sig här. Fler pojkar än flickor och fler elever med utländsk bakgrund än med svensk lyckas inte nå målen. Fler flickor når de högre betygsstegen. Intressant att notera är att en lika stor andel av eleverna med utländsk bakgrund som de med svensk får MVG på delprovet.

Liksom för *Part A* önskade många lärare exempel på elevprestationer som ej bedömts ha uppnått godkäntgränsen. Anledningen till att sådana exempel inte finns med i materialet är bl.a. att det i grundskolan inte finns något betygssteg under Godkänd. Som stöd för bedömningsarbetet finns dock exempel som med tvekan anses vara godkända, och med hjälp av dessa är det möjligt att identifiera prestationer som ej kan anses motsvara Mål att uppnå. Texter som ej anses ha nått målen kännetecknas ofta av bristande vilja att behandla ämnet, oförmåga att binda ihop meningar, bristande ordförråd och avsaknad av strategier för att kompensera detta. I stället för att försöka formulera om lämnar eleven lucka eller skriver det svenska ordet. En text som t.ex. har en sådan svengelsk prägel att mycket skulle vara obegripligt för en engelsktalande bedöms ej ha uppnått målen.

Bra men skiftande resultat

Resultatet på provet visar att majoriteten av elever i slutet av grundskolan har nått längre eller mycket längre än Mål att uppnå, dvs. ”den miniminivå av kunskaper som alla elever ska uppnå”⁶. Att eleverna är duktiga i engelska redovisas också t.ex. i en rapport från en jämförande studie av ungdomars kunskaper i och uppfattningar om engelska i några europeiska länder⁷ och också i den nationella utvärderingen, NU 03⁸. Dock skiftar resultaten t.ex. mellan olika språkliga och innehållsliga domäner och mellan olika grupper av elever.

Flera undersökningar om elevernas kunskapsutveckling i olika ämnen visar att spridningen ökar, dvs. skillnaden mellan dem som presterar bäst respektive sämst blir allt större.⁹ Detta är också ett tydligt intryck vid genomgång av kommentarer som lämnas i samband med arbetet med proven. Visserligen menar de flesta lärare att svårighetsgraden är lagom, men en del lärare som har svagpresterande grupper uttrycker starka åsikter om hur ”omöjligt” provet är för deras elever, medan andra kan tycka att uppgifterna för deras elever är ”löjligt enkla”.

Flickors totalt sett bättre skolresultat i jämförelse med pojkars är något som ofta diskuteras. Se t.ex. Skolverkets publikation *Könsskillnader i måluppfyllelse och utbildningsval* (2006)¹⁰. Här framgår det att när det gäller ämnet engelska ligger pojkarna sämre till vad gäller såväl resultat på det nationella provet som slutbetyg. Könsskillnaderna förstärks i samband med betygssättningen, då fler pojkar får ett slutbetyg som ligger lägre än deras resultat från ämnesproven (s.15). Ämnesprovet utgör en viktig del av, men är inte lärarens hela bedömningsunderlag. Det faktum att pojkar får sämre slutbetyg kan naturligtvis ha många orsaker. Kan det vara så att en del pojkar inte förmår anpassa sig till skolans undervisning eller att engelskundervisningen är mer inriktad på sådant som flickor traditionellt sett klarar bättre? I engelskprovet visar sig pojkarnas sämre resultat framför allt i de interaktiva/produktiva delarna, medan de är lika bra och i vissa uppgifter t.o.m. bättre än flickorna i den receptiva delen. Den hörförståelsedel där pojkarna presterade klart bättre hade till stor del ett tekniskt-naturvetenskapligt innehåll och många relativt avancerade ord förekom. Kan detta möjligen ha att göra med att pojkar på sin fritid, t.ex. via datoraktiviteter och andra intressen, i högre grad kommer i kontakt med avancerade texter, ord och begrepp? Flickor i sin tur kanske skriver mer och oftare och även mer fylligt och kommunikativt?

⁶ Grundskolan – Kursplaner och betygskriterier, Skolverket 2000, sid. 5. www.skolverket.se > Kursinfo

⁷ Engelska i åtta europeiska länder – en undersökning av ungdomars kunskaper och uppfattningar. Skolverket (2004). www.skolverket.se > Publikationer

⁸ Engelska, ämnesrapport till rapport 251. Nationella utvärderingen av grundskolan 2003. Skolverket (2005). www.skolverket.se > Publikationer

⁹ Se t.ex. Skolverkets rapport ”Vad händer med likvärdigheten i svensk skola?” www.skolverket.se/sb/d/256

¹⁰ www.skolverket.se > Publikationer

Skillnader i resultat mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund kan förmodligen förklaras på många olika sätt. De med utländsk bakgrund kan ha haft engelskundervisning kortare tid. I sina hemländer har de kanske inte haft en så höggradigt engelskspråkig miljö omkring sig som svenska elever har, t.ex. via media. Om engelskundervisningen utgår från de elevers behov som har svenska som modersmål, kan detta naturligtvis missgynna dem som inte har det.

Den spridning i resultat och därmed t.ex. behov av individualisering som finns, är något måste hanteras i skolan varje dag. I rapporten om 2005 års prov (s.12f.) diskuteras hur man, bl.a. med hjälp av olika nationella material, kan stödja elevers lärande i engelska (se www.skolverket.se/sb/d/306/a/1881).

Till sist

Vårterminen 2007 ges det tionde ämnesprovet för årskurs nio. Många har bidragit till utvecklingen av proven under de år som gått. Tusentals elever och lärare har prövat ut uppgifter och lämnat synpunkter i samband med utprovningar och efter det att proven genomförts. Många lärare har också medverkat i konstruktions-, referens-, bedömar- och gränsdragningsgrupper. Tack vare detta kan proven fungera väl för de flesta elever och lärare, och vi i provgruppen ser fram emot en fortsatt dialog och ett fortsatt samarbete.